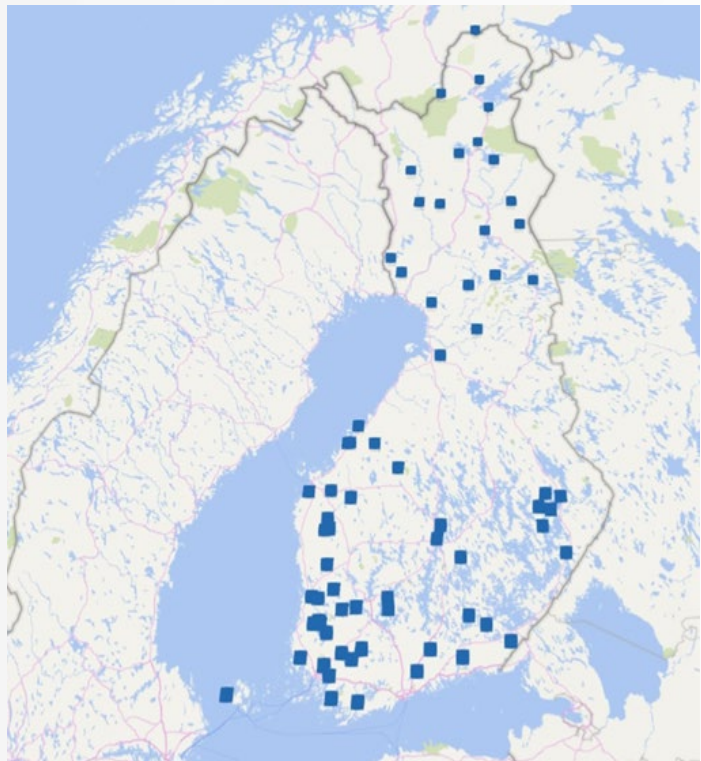

TUOTANTOELÄINTEN VERI JA SEN HYÖDYNTÄMINEN

Risto Kuisma, Helsingin yliopisto
18.3.2021

PIEN-, SIIPIKARJA- JA POROTEURASTAMOT

- Verta muodostuu teurastamoissa keskimäärin noin 20 000–30 000 tonnia vuosittain, joka on määrältään 10 % kaikista teurastamoiden tuottamista sivutuotteista.
- Pienteurastamoja on Suomessa noin 50, joista sikoja, nautoja ja/tai lampaista teurastaa noin 45.
- Siipikarjateurastamoja on vastaavasti viisi.
- Yli 5000 eläinyksikköä vuodessa teurastavia suuria teurastamoja on Suomessa 15, ja viidessä näistä teurastetaan siipikarjaa enemmän kuin 300 000 lintua vuodessa.
- Poronhoitoalueella toimii lisäksi 19 poroteurastamoja.

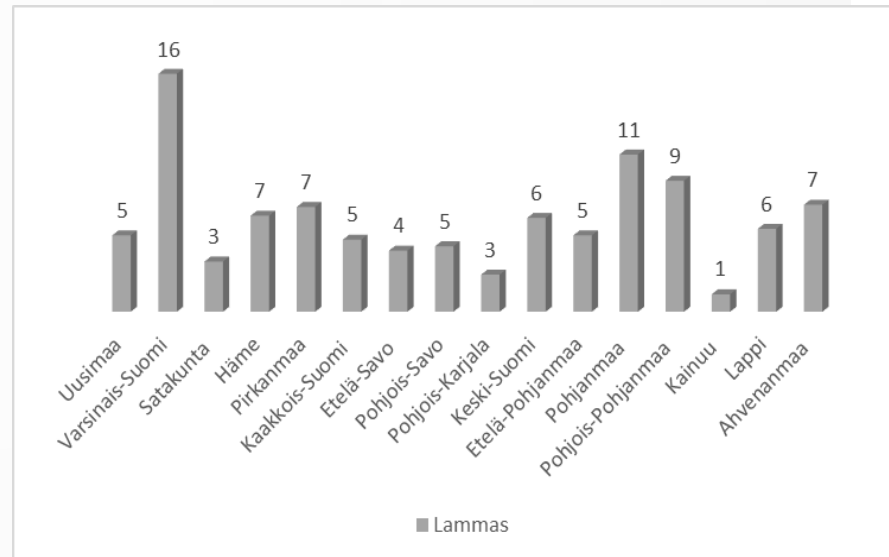
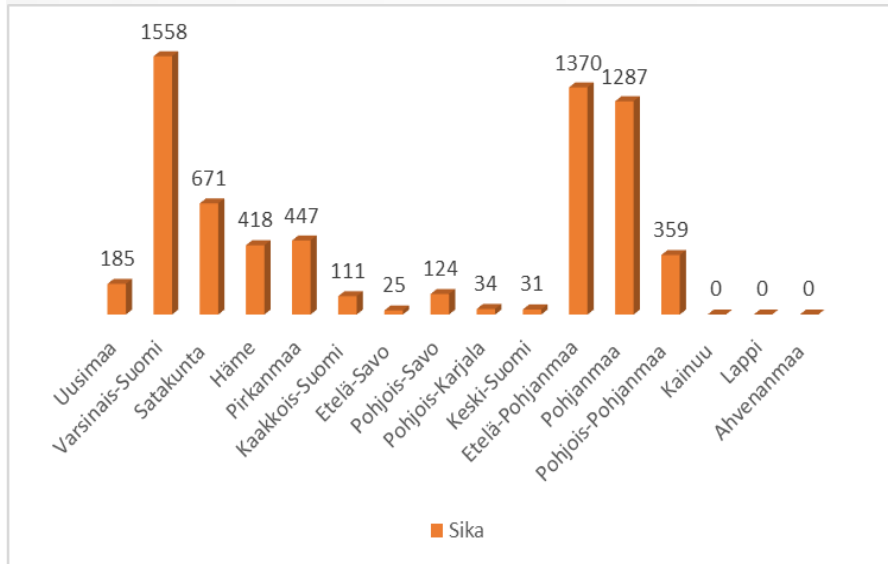
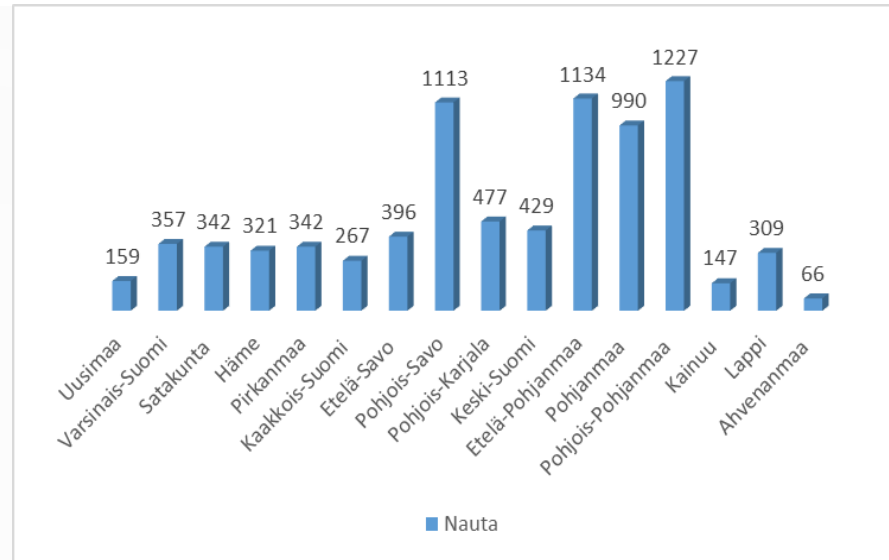

VEREN MÄÄRÄ SUOMESSA 2019 (LUKE 2020)

Eläin	Teurastetut eläimet / vuosi	Veren määrä/eläin	Veren määrä (t)
Nauta	269 269	30 kg	8 078
Sika	1 839 308	3,6 kg	6 621
Lammas	67 050	1,5 kg	100
Broileri	79 194 189	170 g	13 463
Kalkkuna	850 887	950 g	809
Hanhi, ankka	17 599	600 g	10
Poro	72 734	2,3 kg	167
Yhteensä	82 312 036	-	29 248

NAUDAN, SIAN JA LAMPAAN VERIMÄÄRÄT (t) (LUKE 2020)

TEURASVERENKOOSTUMUS

- Veri sisältää solu- ja plasmafraktion (punaiset verisolut, valkosolut ja verihiutaleet). Sitä on noin 3-6 % eläimen elopainosta ja 50 % tästä voidaan kerätä teurastamossa, lopun jäädessä hiussuonistoon (Wanasundara ym., 2003).
- Naudan veri sisältää tyypillisesti 80,9 % vettä, 17,3 % proteiineja, 0,23 % lipidejä, 0,07 % hiilihydraatteja sekä 0,62 % mineraaleja (Duarte ym., 1999).
- Koostumuksensa perusteella veri on erinomainen välttämättömien aminohappojen ja hemiraudan lähde.
- Veren proteiinipitoisuus on yleensä noin 18 paino-%, minkä vuoksi verta kutsutaan joskus ”nestemäiseksi proteiiniksi”.
- Elintarvikkeeksi ja eläinten rehuksi käytettävä veri ja verituotteet ovat yleensä peräisin naudasta ja siasta, koska muiden eläinten veren kerääminen ja käsittely on ollut hankalampi toteuttaa.

TEURASVEREN KÄYTTÖKOHTEET

- Suurin osa maailmassa hyödynnettävästä verestä käytetään lihateollisuudessa hyytelöimisaineena ja luonnollisena väriaineena.
- Elintarviketeollisuudessa verta käytetään verilettuihin, verimakkaroihin ym. veriruokiin.
- Veren jakeita voidaan käyttää elintarvikkeissa mm. kananmunan, rasvan ja natriumkaseinaatin korvaajana sekä muuten elintarvikkeen rakenteen, säilyvyyden ja ravitsemuksellisuuden parantajana

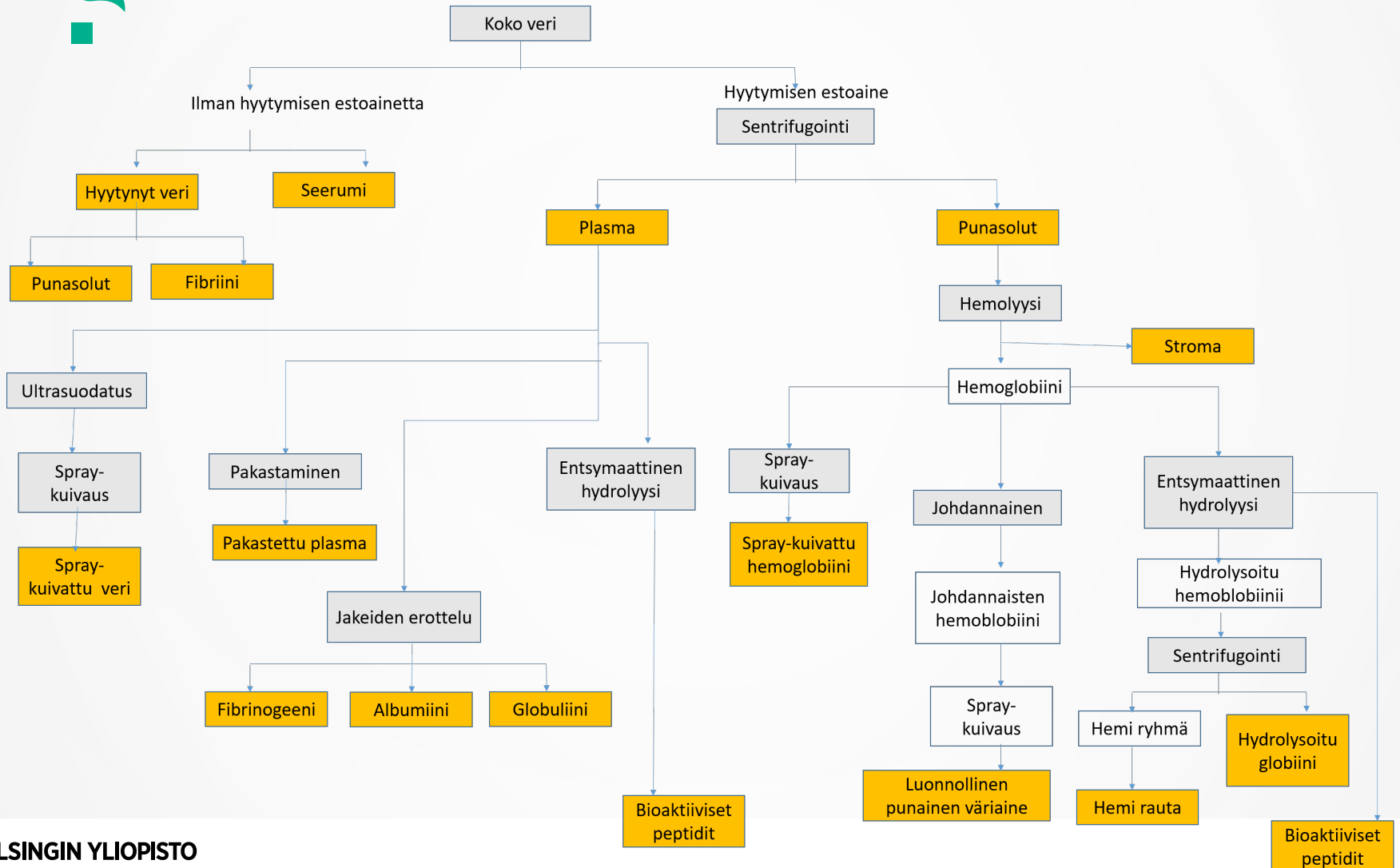

TEURASVEREN KÄYTTÖKOHTEET

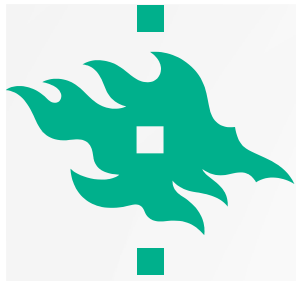
- Elintarvike- ja rehukäytön lisäksi verta voidaan käyttää monilla teollisuudenaloilla, kuten lemmikkieläinten ruokaan, ravintolisiin, tekstiileihin, biolääketieteeseen, biologisiin antureihin jne.
- Verta hyödynnetään kuitenkin edelleen vähän, ja pääasiassa vain lemmikkieläinten ruokiin, maanparannusaineisiin tai lannoitteisiin.
- Tällä hetkellä Suomessa suuri osa verestä menee turkiseläinten rehuksi. Veri täytyy käsitellä sivutuoteasetuksen mukaisesti, eikä veren käsittely esimerkiksi jätevesivirrassa ole sallittua.
- Verijauhon hyödyntämistä rehuna voidaan tehostaa, kunhan työn alla olevat muutokset rehulainsäädäntöön saadaan tehtyä.

VEREN PROSESSOINTIKAAVIO (TOLDRA YM. 2019)

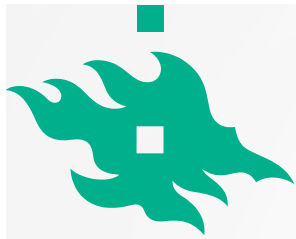

VEREN JAKEISTUKSEN TALOUDELLINEN VAIKUTUS

Jalostustekniikka	Tuote	Arvo (AUD/t)	Arvo (€/t) (vaihtokurssi 16.02.2020)
Ei mitään	Veri	195	120
Vain kuivaus	Verijauho	230	141
Erottaminen ja kuivaaminen	Hemoglobiini	3000	1846
	Plasma	5000	3076
Erottelu, fraktiointi ja kuivaus	Seerumin albumiini	7390	4547
	Immunoglobuliini	16280	10018

Glenn, D., 2015. Blood Based Proteins: A market review, prepared by Dr Dianne Glenn for MLA.

VEREN KÄSITTELYYN OHJEITA

- Ruokavirastolle tehdyn kyselyn perusteella veri pitää aina käsitellä sivutuoteasetuksen vaatimusten mukaisesti.
- Luokan 3 verta voi käyttää sivutuoteasetuksen mukaisesti hyväksytyyn kompostointilaitoksen tai biokaasulaitoksen syötteenä. Tällöin kompostointi- tai biokaasulaitoksella pitää olla 70°C 60 min lämpökäsittely.
- Verta ei voi käsitellä esimerkiksi lannan käsittelyyn hyväksytyssä laitoksessa. Lisäksi verestä voi valmistaa orgaanisena lannoitteena käytettävää verijauhoa. Tällöin käsittelyvaatimus riippuu siitä minkä eläimen verestä on kyse.
- Nautojen veri pitää käsitellä painesteriloimalla. Sian verestä verijauho voidaan valmistaa myös muilla sivutuoteasetuksen sallimilla käsittelymenetelmillä. Nämä ovat Komission asetuksen (EU) N:o 142/2011 liitteessä IV olevassa III luvussa esitetyt käsittelymenetelmät 2–5 tai käsittelymenetelmä 7 edellyttäen, että käsittelymenetelmän 7 yhteydessä on tehty lämpökäsittely kuumentamalla veri läpikotaisin vähintään 80 °C:seen.
- Kalkkistabilointi ei ole veren käsittelyssä sallittu menetelmä. Veren hävittäminen jätevesivirrassa ei myöskään ole sallittua. Pesujen mukana jäteveteen päätyvä veri voidaan käsitellä kuten muutkin jätevedet

TEURASVEREN PROTEIINIEN HYÖDYNTÄMINEN ULTRASUODATUKSELLA (PIHLANTO YM. 2012, UOTILA 2012)

- Tärkeimpiä teurasveren proteiineja ovat verisolujen hemoglobiini ja globiini sekä plasman albumiini, fibrinogeeni ja immunoglobuliinit.
- Veriproteiinia lisäämällä voidaan vaikuttaa elintarvikkeen geelitymis-, vaahtoutumis- ja emulgoitumisominaisuuksiin.
- Elintarvikesovelluksia ovat kananmunan-, rasvan- ja natriumkaseinaatin korvaajana sekä rakenteen ja säilyvyyden parantajana.
- Veren proteiineja voidaan käyttää kananmunan valkuaisen, maidon sekä soijan proteiinien korvaajina tai rasvan korvaajina kevyttuotteissa.
- Ultrasuodatus on elintarviketeollisuudessa yleisesti hyödynnetty menetelmä ja soveltuu myös veren proteiinien käsittelyyn.
- Uotila (2012) käytti Ultrasuodatusmenetelmää sian plasman konsentroitintaan elintarvikekäyttöä varten ja määrittä plasmakonsentraatin teknologiset ominaisuudet ja soveltuvuutta elintarviketuotantoon.

TEURASVEREN PROTEIINIEN HYÖDYNTÄMINEN ULTRASUODATUKSELLA (UOTILA 2012)

- Sian plasmasta valmistettiin proteiinikonsentraattia, jonka toiminnalliset ominaisuudet tutkittiin ja josta valmistettiin lauantaimakkaraa
- Ultrasuodatus soveltui plasman konsentroimiseen ja menetelmää hyödyntämällä saadaan myös verijätteen biologista kuormitettavuutta pienennettyä.
- Plasmakonsentraatin toiminnalliset ominaisuudet, vaahtoutuvuus, emulgointikyky ja geeliytymiskyky osoittautuivat elintarvikekäyttöön soveltuviksi.
- Erityisesti plasmaproteiineilla voisi olla käyttökohteita lihatuotteissa rasvan tai lisäaineiden korvaajana. Lisäksi plasmaproteiineja voisi käyttää toiminnallisena lisäaineena hypoallergeenisessa ruuassa ja proteinaaseja tuhoavana herkästi pilaantuvia ainesosia sisältävissä tuotteissa.

ULTRASUODATUKSEN HYÖDYNTÄMINEN TEURASVERIMATERIAALIIN

- Ultrasuodatusta voidaan hyödyntää teurastamoiden jätekuormituksen pienentämisessä.
- Veri on merkittävin biologinen kuormittaja teurastamoiden jätevesissä (Belhocine ym. 1998).
- Torres ym. (2002) lisäksi totesivat ultrasuodatuksen soveltuvan kanan veren konsentroidiin tavoitteena elintarvikekäyttö. Ultrasuodatuksella konsentroidu veriplasma on ravitsemukseltaan lähes kaseiinin veroinen proteiinilähde
- Ultrasuodatuksella plasman proteiinipitoisuus on saatu nostettua 5–11 %:n tasolle ja proteiinihävikki permeaattiin on vähäistä (Torres ym. 2002).

VEREN VAIKUTUS JÄTEVESIEN KUORMITUKSEEN

- Veri kuormittaa jätevesiä, koska sen biologinen hapenkulutus (BOD) on korkea, jopa 250 000 mg/l ja kemiallinen hapenkulutus (COD) 375 000 mg/l.
- Veren pääsy jätevesiin tulisi estää ja se tulisi hyödyntää esimerkiksi elintarvikkeissa, lääketeollisuudessa, lemmikkieläinten ruuissa tai muissa rehuissa, teknisissä tuotteissa tai biokaasun tuotannossa.
- Elintarvikekäytön lisääminen aiheuttaa teurastamoille kustannuksia mm. hygieenisen talteenottoon tarvittavien laitteiden hankkimisen, varastoinnin ja kuljetusten vuoksi, mutta mahdollistaa toisaalta uusien tuotteiden, tuotannon, vähäisemmän hävikin ja ympäristöhyödyt sekä ihmiskunnan proteiinitarpeen tyydyttämisen.

LÄHTEET

Belhocine D., Griba H., Abdessmeda D., Comeaub, Y. & Mameri, N. 1998. Optimization of plasma proteins concentration by ultrafiltration. *Journal of Membrane Science* 142, 159-171.

Duarte, R.T., Simões, M.C.C. & Sgarbieri, V.C. 1999. Bovine Blood Components: Fractionation, Composition, and Nutri-tive Value. *Journal of Agricultural Food Chemistry* 47, 231-236.

Glenn, D., 2015. Blood Based Proteins: A market review, prepared by Dr Dianne Glenn for MLA.

Luonnonvarakeskus. 2020. Tilastotietokanta. Lihantuotanto ELY-keskuksittain. Verkkosivu: http://statdb.luke.fi/PXWeb/pxweb/fi/LUKE/LUKE_02%20Maatalous_04%20Tuotanto_08%20Alueittain_en%20lihantuotanto/01_Lihantuotanto_ELY.px/?rxid=ad79f3db-8ae9-463b-8537-117bae62bcb6

Pihlanto, A., Pap, N., Silvenius, F., Kymäläinen, M. & Niemistö, M. 2012. Teurastamoista saatavien sivujakeiden uudet prosessointimenetelmät ja hyötykäyttökohteet: Hyötyteuras-hankkeen 2009-2011 loppuraportti. *MTT Raportti* 62. 27 s.

Toldrà, M., Lynch, S.A., Couture, R. & Álvarez, C.A. 2019. Blood Proteins as Functional Ingredients. In: *Sustainable Meat Production and Processing*. Eds. Galanakis C.M. Academic press. p 261.

Torres M.R., Marín F.R., Ramos A.J. & Soriano E. 2002. Study of operating conditions in concentration of chicken blood plasma proteins by ultrafiltration. *Journal of Food Engineering* 54 (3), 215–219

Uotila, S. 2012. Teurasveren proteiinien hyödyntäminen ultrasuodatuksella ja retentaatin teknologiset ominaisuudet. Pro-gradu. Elintarvike- ja ympäristötieteiden laitos. EKT-sarja 1575. Helsingin yliopisto.